

színtársulata dísztagnak választja meg. 1890 jan. 9-én ötvenedszer játssza Hamlet-et. 1876-ban a Petőfi-Társaság a költő-művészt tagjai sorába választja. Hasonló megiszteltetésben részesíti az Erdélyi Irodalmi Társaság, a nagyváradi Szigligeti-Társaság és a debreceni Csokonai-Kör is. És amikor már művészi hírnevének tetőpontján állott, amikor a színpad fejedelmének tisztelték, eljött érte a Mors Imperator és elragadta tőlünk... Ott halt meg a szabad ég alatt, amikor Petőfi halálának ötvenedik évfordulóját ünepezték Segesvárott. A nagy ünnep 1899 július 31-én volt. Első versei 1862-ben jelentek meg a „Hölgyfutár”-ban, az első könyve 1869-ben, az utolsó 1892-ben jelent meg. Számos eredeti színművet írt és sokat fordított. Fordításai: „Don Carlos”, drámai költemény 5 felv. Irta: Schiller Frigyes (1881, Budapest). „Mátyás király”, drámai prólóg 2 képből (a kolozsvári Mátyás-szobor alapkövetelésének ünnepi előadása). Bem. 1896 szeptember 30-án, Kolozsvárt. „Emlékezzünk régiekről”, alkalmi költemény (a debreceni első magyar nyelvű színelőadás 100-ik évfordulójának emlékünnepejére), bem. Debrecen, 1898 nov. 27-én. „Bocskay István”, eredeti dráma, 1892. „Petőfi ébredése”, dráma-let, „Stuart Mária”, szomorújáték 5 felv. fordítás, 1887. Színre alkalmazta: Vörösmarty „Vérnász”-át, Madách „Csák végnapjai”-t és „Mózes”-ét, a „Férfi és a nő” című tragédiáját, Goethe „Faust”-jának első részét, „A süket-néma” és „Az abbé” című francia színművet fordította, bem. 1889 júl. 5-én, Kolozsvárott. „Brutus és Lucrétia” című színművet. Írta Hugó Károly, fordította, bem. 1890. február 22-én, Kolozsvárt. Főbb szerepei: Bánk bán, Maróth bán, Béli Pál, Dózsa György, Maximus (Kegyenc), Adám (Ember tragédiája), Gritti, Toldi, Rákóczi, Hamlet, Macbeth, Athéni Timon, János király, Telegdy, Zách Felicián, Othello, Coriolanus, Don Caesar, Báró és bankárban a bankár, Pósa márkí, Ferdinánd (Ármány és szerelem), Essex gróf, Rantzauk, III. Richard, Lear, Antonius, Shylock, Faust, Edmond, Tell Vilmos, Vasgyáros, Petruccio, Kean stb.

*

E. Kovács Gyula egyet jelentett a kolozsvári Nemzeti Színházzal, ott zajlottak le or-

szágraszóló sikerei, nem hiába legelső drámai színháza volt az országnak, megvoltak a maga örökszép hagyományai, s E. Kovács Gyula akkor se jött fel Budapestre, amikor erősen hívták, mert érezte, tudta, hogy ő a legelső tragikus színész az országban, s ő adja meg a színpad jelentőségét, nem az a város, mely a színház körül épült. És a híres kolozsvári színház féltett büszkesége volt, büszke volt a város polgármestere, ha vele a Mátyás király-téren, a Szent Mihály templom körül végig sétált. Az egyetemi és középiskolai tanárok büszkén hivatkoztak rá s mikor fellépett, méltató előadást tartottak művészi játékáról, mesteri felfogásáról. Ahogy ő játszott: az volt a dráma-játék, a tragikusművészet iskolapéldája. Abból sem elvenni, se hozzá tenni nem lehetett. Ami Jászai Mari az angol és görög tragédiákban: a felséges erő, az egekig viharzó, benső szenvedély, mely összetöri magátval együtt az elébe tornyosuló akadályokat: ez volt E. Kovács Gyula is, csak-hogy még közelebb férközött a magyar szívekhez, mint a nagy tragika, mert mint emberideál keményebb tölgyből volt faragva; csodálatos tiszta magyar beszéde, tipikusan magyar úri megjelenése, hangjának a szellő suhogásától az alföldi mennydörgős vihar csattogásáig ható emberfeletti skálája parancsolón uralkodott a lelkeken s a hét vezérre, Szent Lászlóra, legendás magyar királyok nagyságára emlékeztetett. Mikor Marosvásárhelyen a szentkirályuccai nyári színekörben minden évben vendégszerepelt a kolozsvári Nemzeti Színház, voltak ott kiváló női primadonnák (Turcsányi Olga, Aldor Juliska, Küry Klára), de a legszelesebb érdeklődés, rajongás és tisztelet E. Kovács Gyula magas, lovagi, mindig komoly és ünnepélyes alakját vette körül s nagy ünnepnapja volt a színháznak és zsúfolt telt háza, mikor őt hirdette a színlap. Nem is az operett, népszínmű, vígjáték volt akkor a fő, hanem a dráma, s férfi korban Caruso, Lauri Volpi világhíres tenoristák minden skálán, hanggyen mesze diadalmaskodó énekművészete tette rám azt a végtelenségbe ringató, földieken túlemelkedő hatást, amit E. Kovács Gyula tragikus játéka, a Kárpátok fergetegének bűgéséhez hasonló hangja, s igazi könyek tengerében fuldokló zokogása, mely a legkérgesebb, legelfásultabb emberek